

MV – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ
HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU

ODBORNÁ PŘÍPRAVA JEDNOTEK POŽÁRNÍ OCHRANY

Konspekt

1-2-08

POŽÁRNÍ TAKTIKA

Pořizování záznamů, poskytování
informací z místa zásahu, mlčenlivost

Zpracoval: MV – GŘ HZS
HZS Moravskoslezského kraje

Doporučený počet hodin: 2 hod

Pořizování záznamů při zásazích jednotek PO

1. Pořizování záznamů a ochrana osobnosti

Pořizování **fotografií a videozáznamů (dále jen „záznamy“)** je často spojené s **právem na ochranu osobnosti člověka** včetně všech jeho přirozených práv. Výkon a ochranu nezadatelných přirozených práv k lidské osobnosti upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb. (dále jen „občanský zákoník“), který vychází zejména z Listiny základních práv a svobod a mezinárodních lidsko-právních smluv. Právo na ochranu osobnosti náleží tomu, jehož osobnost byla nedovoleným zásahem dotčena (po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých).

Soukromé právo, jak zdůrazňuje § 3 odst. 1 občanského zákoníku, chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo brát se o vlastní štěstí a štěstí své rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým, přičemž, jako první ve výčtu nejdůležitějších zásad soukromého práva, zakotvených v § 3 odst. 2 občanského zákoníku, je uvedena zásada, že každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.

Jedním z dílčích osobnostních práv, kterému se poskytuje ochrana, je **právo na podobu**. Podoba člověka „v užším smyslu zahrnuje ztvárnění jeho obličeje, v širším smyslu celkový vzhled člověka. Významná jsou především tvarová specifika, úroveň a zvláštnosti pigmentace, případně geneticky podmíněné zvláštnosti, následky úrazů či chorob, ale např. i samotným člověkem realizované změny jeho vzhledu (tetování, piercing, rozličné úpravy chrupu, transplantace vlasů, aj.), znaky stařeckých změn apod. Podoba člověka je tak především souhrn opticky vnímatelných neopakovatelných, svérázných a dynamicky se proměňujících charakteristik člověka, které umožňují jeho individualizaci, resp. identifikaci.“¹ Podle § 84 občanského zákoníku **je možné zachytit jakýmkoliv způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, jen s jeho svolením.**

Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použije k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob (§ 88 odst. 1 občanského zákoníku)² a **svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použije na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu** (§ 88 odst. 2 nového občanského zákoníku).

Činnost jednotky požární ochrany (dále i „jednotka PO“) spočívá v plnění základních úkolů dle § 70 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o požární ochraně“), zejména v provádění požárního zásahu, záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a v podílu na plnění úkolů ochrany obyvatelstva.

Pro posouzení výjimky, kdy je zásah do zákonem chráněných složek lidské osobnosti dovolen přímo zákonem, je nutné rozlišovat, zda je záznam pořízen Hasičským záchranným sborem České republiky (dále i „HZS ČR“) ve smyslu zákona č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), nebo jinou jednotkou požární ochrany (jednotka SDH obce, jednotka SDH podniku, jednotka HZS podniku).

¹ Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.

² Výjimkou je pořizování záznamů při zásazích u dopravních nehod pro účely úhrady nákladů zásahů, tato problematika je komentována samostatně.

Zákonná ustanovení, která umožňují příslušníkům HZS ČR pořizovat záznamy včetně podoby osob a zveřejňovat některé osobní údaje bez jejich svolení jsou dle zákona o hasičském záchranném sboru následující:

§ 30

Pořizování záznamů

- (1) Hasičský záchranný sbor může pořizovat zvukový, obrazový nebo jiný záznam
- a) osob a věcí, které se nacházejí na místech veřejně přístupných, pro účely plnění konkrétního úkolu,
 - b) zpráv a s nimi spojených provozních a lokalizačních údajů, které se přenášejí prostřednictvím sítí a služeb elektronických komunikací na operačním a informačním středisku, nebo
 - c) jiného konkrétního úkolu.

§ 34

Žádost o informace související s mimořádnou událostí nebo krizovou situací

Hasičský záchranný sbor může v návaznosti na řešení mimořádné události nebo krizové situace žádat informace související s příčinami, průběhem a následky mimořádné události nebo krizové situace.

Osobní údaje

§ 35

Hasičský záchranný sbor může při řešení mimořádné události nebo krizové situace zpracovávat citlivé údaje bez souhlasu osoby, jsou-li potřebné pro plnění konkrétního úkolu hasičského záchranného sboru. Zpracovávat bez souhlasu osoby lze i citlivé údaje, které jsou součástí záznamu podle § 30 odst. 1 písm. b).

§ 36

Osobní údaje lze předat nebo zpřístupnit orgánu veřejné moci v rozsahu nezbytném pro výkon působnosti tohoto orgánu.

§ 37

Hasičský záchranný sbor může přiměřeným způsobem zveřejňovat osobní údaje evakuovaných osob a osob umístěných v zařízeních pro nouzové přežití obyvatelstva v rozsahu jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a adresa místa trvalého pobytu nebo adresa místa hlášeného pobytu na území České republiky, jde-li o cizince.

Pro členy (jednotka SDH obce, jednotka SDH podniku) a zaměstnance (jednotka HZS podniku) ostatních jednotek PO zákon o požární ochraně ani žádný jiný zákon obecně žádnou výjimku, ve smyslu pořizování záznamu k úřednímu účelu nestanoví a proto nemohou pořizovat, natož pak zveřejňovat záznamy, z nichž by byla patrná podoba člověka, nebo kterými by zasáhli do osobnostních práv člověka bez jeho souhlasu.

Záznamy, z nichž je patrná podoba člověka, nebo které jinak zasahují do osobnostních práv člověka, nesmí členové a zaměstnanci v jednotkách PO pořizovat bez souhlasu dotčeného člověka.

2. Pořizování ostatních záznamů

Pořízení záznamu (zvukového či obrazového) členem nebo zaměstnancem jednotky PO lze odůvodnit:

- propagací činnosti jednotky PO; tyto a další záznamy členové a zaměstnanci v jednotkách PO mohou pořizovat za podmínky, že jimi nebude zasaženo do osobnostních práv člověka. Obecně lze doporučit i zabezpečení souhlasu s pořízením záznamu podoby členů a zaměstnanců, aby se oni mohli stát „tváří“ vlastní jednotky,
- příkazem velitele zásahu nebo v případě kdy je příslušník, zaměstnanec nebo člen velitelem zásahu nebo velitelem jednotky, a to ve vazbě na § 71 odst. 1 zákona o požární ochraně, podle kterého jsou příslušníci, zaměstnanci a členové při činnosti v jednotce PO podřízeni svým velitelům a veliteli zásahu. Velitel zásahu a velitel jednotky PO jsou úředními osobami oprávněnými zákonem o požární ochraně. Takový záznam slouží však zejména pro zpracování nebo doplnění zprávy o zásahu nebo dílčí zprávy o zásahu, nikoliv pro jeho zveřejňování (viz povinnost mlčenlivosti),
- doplňujícími údaji ke zprávě o zásahu, popř. dílčí zprávě o zásahu v její grafické části:
 - pro účely plnění konkrétního úkolu při havarijním kácení stromů (Bojový řád jednotek PO, ML č. 7/T); tady lze argumentovat nutností fotodokumentace ze zásahové činnosti, včetně stavu po ukončení zásahu ve vztahu k prokázání odůvodněnosti kácení podle § 8 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (*Povolení není třeba ke kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu. Ten, kdo za těchto podmínek provede kácení, oznámí je orgánu ochrany přírody do 15 dnů od provedení kácení.*), včetně vazby na ustanovení § 4 odst. 2 písm. e) vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ve znění vyhlášky č. 222/2014 Sb. (*v případě kácení dřevin podle § 8 odst. 4 zákona doložení skutečností nasvědčujících tomu, že byly splněny podmínky pro tento postup*),
 - záznamy u dopravních nehod jednotek HZS ČR a jednotek SDH obcí, které jsou spojeny s právem zřizovatelů těchto jednotek na úhradu nákladů za provedení zásah³. Tyto náklady uplatňuje proti příslušné pojišťovně nebo u České kanceláře pojistitelů HZS kraje i za zřizovatele jednotky SDH obce⁴. Pojištěný, který způsobil dopravní nehodu, má právo, aby pojistitel za něj uhradil prokázané náklady na zásah. Důkazním prostředkem, který prokazuje požadované skutečnosti je zpráva nebo dílčí zpráva o zásahu včetně fotodokumentace místa dopravní nehody. V případě, kdy zasahuje jednotka SDH obce i jednotka HZS kraje současně, může fotodokumentaci pořídit pouze HZS kraje. Pokud zasahuje jednotka SDH obce samostatně pořizuje fotodokumentaci velitel zásahu nebo jím pověřený člen. Doporučuje se však pořizovat takové záznamy, z nichž nebude patrná podoba osoby, i když dle výjimky podle ustanovení § 88 odst. 1 a 2 občanského zákoníku *svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob; a v případě, když se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu*. Záznamy je možné poskytnout pouze příslušné pojišťovně (příp. podle podmínek stanovených § 44 odst. 5 zákona o hasičském záchranném

³ § 44 odst. 1 písm. b) zákona o hasičském záchranném sboru

⁴ § 44 odst. 5 a odst. 7 zákona o hasičském záchranném sboru

sboru České kanceláři pojistitelů, Ministerstvu financí) a to prostřednictvím HZS kraje.

3. Zveřejňování záznamů ze zásahů a povinnost mlčenlivosti

Pořizování záznamů souvisí s problematikou zveřejňování informací. Záznamy jsou nositelem informace. Záznamy pořizené na místě zásahu, v případě jejich zveřejnění bez ohledu na to, zda jejich pořizení bylo či nebylo v souladu s právním řádem, mohou negativně zasáhnout do postupu orgánů činných v trestním řízení, poškodit obchodní zájmy, práva na ochranu osobnosti apod. Toto hledisko nemůže být při činnosti jednotek PO opomenuto.

S ohledem na zákaz zveřejňování informací, které v obecném zájmu nebo v zájmu zúčastněných osob (právnických i fyzických) mají zůstat utajeny před nepovolanými osobami je osobám pověřeným plněním úkolů na úseku požární ochrany (zejm. osoby zařazené do jednotky PO, příslušníci vykonávající státní požární dozor) je v § 89 zákona o požární ochraně dána povinnost mlčenlivosti:

- 1) *Osoby pověřené plněním úkolů na úseku požární ochrany jsou povinny zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které v obecném zájmu nebo v zájmu zúčastněných osob mají zůstat utajeny před nepovolanými osobami. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení pracovního poměru nebo po splnění úkolu⁵.*
- 2) *O zproštění mlčenlivosti a jeho rozsahu rozhoduje ředitel hasičského záchranného sboru kraje⁶.*

Mlčenlivost zde není chápána jako pouze ne/šíření mluveného slova, ale i veřejné šíření informací, jejímiž nositeli jsou i fotografické nebo jiné záznamy. Utajením se rovněž nerozumí jen skutečnosti označení „Tajné“, ale jde o opak zveřejnění a volného šíření informací, které by mohly poškodit práva zúčastněných právnických a fyzických osob, např. občanská, obchodní, autorská apod. Pokud jde o ochranu utajovaných informací ve smyslu zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 412/2005 Sb.“), jde tato ochrana nad rámec obecné povinnosti mlčenlivosti podle zákona o požární ochraně, tedy ve vztahu k tomuto druhu informací je nutné dodržovat všechny povinnosti stanovené zákonem č. 412/2005 Sb.

Povinnost mlčenlivosti je rozšířena § 48 zákona o hasičském záchranném sboru obecně na každého, kdo byl hasičským záchranným sborem požádán o pomoc, tzn. včetně těch, kdo poskytují např. osobní pomoc na základě výzvy příslušníka HZS ČR u zásahu. O zproštění této mlčenlivosti a jeho rozsahu rozhoduje generální ředitel HZS ČR nebo jím pověřená osoba.

Zákon o hasičském záchranném sboru v ustanovení § 49 však vymezuje, že není porušením povinnosti mlčenlivosti uložené příslušníkovi nebo zaměstnanci HZS ČR jiným právním předpisem, pokud poskytne údaje policejnímu orgánu, státnímu zástupci, soudu, jinému bezpečnostnímu sboru včetně bezpečnostního sboru jiného členského státu Evropské unie nebo správnímu orgánu, jde-li o údaje potřebné k plnění jejich působnosti na základě zákona nebo mezinárodní smlouvy.

⁵ § 89 odst. 1 zákona o požární ochraně

⁶ § 89 odst. 2 zákona o požární ochraně

4. Práce se sdělovacími prostředky při zásahu

Pořizování záznamů a jejich zveřejňování, povinnost mlčenlivosti při dodržení pravidla ochrany práv zúčastněných právnických a fyzických osob nevyklučují práci velitele zásahu nebo HZS ČR se sdělovacími prostředky při zásahu, která je upravena v Bojovém řádu jednotek PO – metodický list č.11/Ř. Obsahem poskytovaných informací je především **informovat o prováděných opatřeních na místě zásahu:**

Ředitel HZS kraje, ředitel územního odboru a velitel zásahu organizují ve vzájemné shodě poskytování informací zástupcům sdělovacích prostředků buď přímo osobně nebo prostřednictvím pověřené osoby pro styk se sdělovacími prostředky (zpravidla náčelník štábu, řídicí důstojník nebo operační důstojník). V organizačním řádu HZS kraje je zpravidla stanoveno, kdo je oprávněn poskytovat informace veřejným sdělovacím prostředkům. V odůvodněných případech rozhodne ředitel HZS kraje o jiném způsobu poskytnutí informací veřejným sdělovacím prostředkům.

Ředitel HZS kraje, ředitel územního odboru a velitel zásahu musí včas zabránit možnosti vzniku situace, kdy zástupcům sdělovacích prostředků chybí potřebné informace. Doporučují se, zejména následující postupy a činnosti:

- a) nečekat na vznik výše uvedené situace, reagovat včas, být aktivní vůči sdělovacím prostředkům,
- b) vymežit stanoviště pro informování sdělovacích prostředků,
- c) vyžadovat zřetelné označení zástupců sdělovacích prostředků na místě zásahu,
- d) být připraven na předání objektivních a ověřených informací, tj. místo a druh události, počty a druhy nasazených sil a prostředků, počty evakuovaných a zraněných osob, počty zraněných, usmrcených a pohřešovaných osob, časy lokalizace a likvidace včetně postupů a hlavního úsilí jednotek, výše uchráněných hodnot pokud je známa,
- e) nepředávat informace týkající se osobních nebo průmyslových údajů postižených fyzických a právnických osob, výrobního a státního tajemství, příčiny události pokud není zjištěna a vzniklých škod,
- f) využívat především osobního styku se zástupci sdělovacích prostředků, tzn. nepředávat významné informace zprostředkovaně (zabrání se tak nepřesnostem a zkreslení),
- g) stanovit místo a čas kontaktu se zástupci sdělovacích prostředků a včas tuto informaci zveřejnit (důležité je tzv. načasování ve vztahu k průběhu události), při podání první a každé další informace stanovit čas a místo pro podání další informace,
- h) při dlouhotrvajícím zásahu stanovit systém předávání pravidelných informací včetně určení osoby nebo orgánu, který informace bude poskytovat,
- i) pokud to situace dovolí, umožnit prohlídku objektu nebo místa události, případně umožnit společnou obhlídku, např. pomocí hromadného dopravního prostředku, v doprovodu a za předchozího souhlasu majitele, uživatele nebo správce objektu,
- j) předávané informace lze doplnit dle možnosti o videozáznam, fotografii (kromě záběrů podoby osob, obětí nebo zraněných) nebo situační nákresy za předchozího souhlasu majitele, uživatele nebo správce objektu,
- k) posoudit, zda je vhodné předávat informace přímo v místě události nebo v jiném prostředí či objektu.

V případě nedodržení těchto postupů hrozí ztížení činnosti veliteli zásahu nebo štábu ze strany zástupců sdělovacích prostředků z důvodu chybějících informací.

Pokud jde o důležité a závažné informace, zejména s ohledem na varování obyvatelstva, lze požadovat zveřejnění přesného znění zprávy.

Každý, kdo provozuje hromadné informační prostředky, včetně televizního

a rozhlasového vysílání, je povinen bez náhrady nákladů na základě žádosti operačního a informačního střediska integrovaného záchranného systému neprodleně a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit tísňové informace potřebné pro záchranné a likvidační práce⁷.

Velitel zásahu nebo pověřená osoba jsou povinni odmítnout poskytnutí informací nebo přístupu k nim obsahují-li skutečnosti:

- a) tvořící předmět utajovaných informací dle zákona č. 412/2005 Sb.,
- b) jejichž zveřejnění by prokazatelně mohlo poškodit zájmy státu nebo společnosti nebo postiženého,
- c) jejichž zveřejnění je v rozporu se zásadami ochrany práv občanů a dobrými mravy.

⁷ § 32 zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů